

SPIS TREŚCI

AKTUALNE PROBLEMY PEDAGOGICZNE

- Marcin Szulc** – Psychologiczne uwarunkowania, konsekwencje i przeciwdziałanie zjawisku cyberprzemocy 3
- Mirosław Kowalski, Sławomir Kania, Katarzyna Gabała-Wdowiak, Anna Żybert** – Cyberzagrożenia rozwoju dzieci i młodzieży – podszeptawcze używek i podszeptawcze śmierci 10

EDUKACJA ZDROWOTNA

- Małgorzata Chmielewska, Mariusz Z. Jędrzejko** – Narkotyki i alkohol a neuroprzeżywalność – wpływ narkotyków na układ nerwowy 15
- Alina Dworak** – Edukacja zdrowotna w profilaktyce zachowań szkodliwych i ryzykownych dla zdrowia pokolenia „instant” 23
- Dorota Trybusińska, Agnieszka Saracen** – Społeczno-medyczne aspekty używania i nadużywania leków dostępnych bez recepty przez osoby starsze 28
- Małgorzata Chmielewska** – Psychosomatyczne i społeczne konsekwencje nadużywania leków przez młodzież 35

ŚRODOWISKO I WYCHOWANIE

- Jacek Szczepkowski** – Młodzież z problemem uzależnień – w poszukiwaniu rozwiązań instytucjonalnych. Na przykładzie Całodobowego Młodzieżowego Oddziału Leczenia Uzależnień w Toruniu 41
- Mateusz Frączyk, Aleksandra Zwolińska** – Toruńska kampania „Październik – miesiąc wolny od uzależnień” jako przykład dobrych praktyk 46

PROBLEMY MŁODZIEŻY

- Urszula Kempieńska** – Wybrane skutki spożywania alkoholu przez nastoletnie dziewczęta 50
- Danuta Dramska** – Wpływ reklamy na rozwój poznawczy i emocjonalny dzieci i młodzieży (niebezpieczeństwo uzależnień a potrzeba profilaktyki) 55

LEKTURY STARE I NOWE

- Sylvia Renosik** – Rodzicielstwo zastępcze – odruch serca czy misja społeczna? 60
- Fotoreportaż: Toruńska Kampania „Październik 2018 – miesiąc wolny od uzależnień”** 63

WKŁADKA METODYCZNA

- Jan A. Malinowski, Katarzyna M. Wasilewska-Ostrowska** – Profilaktyka w świetlicy środowiskowej 1

Streszczenia artykułów w języku angielskim i polskim są zamieszczone na stronie internetowej: www.weakapit.pl

Redakcja naukowa niniejszego numeru:

Jan A. Malinowski

Wersja papierowa czasopisma jest wersją pierwotną, w której w ostatnim numerze z danego roku publikowana jest lista recenzentów (bez wskazania opiniowanych tekstów, zgodnie z procedurą określoną przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla czasopism objętych oceną parametryczną). Lista recenzentów z roku 2018 jest zamieszczona na stronie VIII („Wkładka metodyczna”) oraz na stronie internetowej: www.weakapit.pl

WYCHOWANIE NA CO DZIEŃ Czasopismo założone w 1993 roku przez Toruńską Fundację Edukacyjną przy UMK „Copernicus”

Rada Naukowa: Andrzej Olubiński (przewodniczący), Jaroslav Balvín (Czechy), Friedrich W. Busch (Niemcy), Olga Chyżna (Ukraina), Ihor Dobriansky (Ukraina), Tomáš Dohnal (Czechy), Józef Górniewicz, Anna Hudecová (Słowacja), Czesław Kosakowski, Mirosław Kowalski, Blahoslav Kraus (Czechy), Mária Machalová (Słowacja), Tatiana Matulayová (Czechy), Katia Mitowa (USA), Aleksander Nalaskowski, Małgorzata Orłowska, Krzysztof Piątek, Erich Petlák (Słowacja), Andrzej Radziejewicz-Winnicki, Bogusław Śliwerski, Wiesław Theiss, Mykola Zymomrya (Ukraina)

Redakcja: Jan Adam Malinowski (redaktor naczelny), Tomasz Biernat, Jadwiga Jastrzęb, Anna M. Kola (redaktor językowy), Małgorzata Kowalik-Olubińska, Tomasz Kruszewski, Katarzyna Kuziak, Janina Malinowska (redaktor językowy), Ryszard Mikulski (redaktor techniczny), Karol Orłowski (redaktor statystyczny), Paweł Sobierajski, Jacek Szczepkowski, Katarzyna M. Wasilewska-Ostrowska (sekretarz redakcji)

CONTENT

CURRENT PEDAGOGICAL PROBLEMS

- Marcin Szulc** – Psychological conditions, consequences and cyberbullying prevention 3
- Mirosław Kowalski, Sławomir Kania, Katarzyna Gabała-Wdowiak, Anna Żybert** – Cyberthreats for the development of children and adolescents – online instigators of suicides and online instigators of the drugs 10

HEALTH EDUCATION

- Małgorzata Chmielewska, Mariusz Z. Jędrzejko** – Impact of drugs and neurotransmission nervous effects of drugs on the nervous system 15
- Alina Dworak** – Health education and the prevention of harmful and risky behaviors in education of “instant” generation 23
- Dorota Trybusińska, Agnieszka Saracen** – Social and medical aspects of use and abuse of over-the-counter drugs by the elderly 28
- Małgorzata Chmielewska** – Psychosomatic and social consequences of drug abuse for the youth 35

ENVIRONMENT & EDUCATION

- Jacek Szczepkowski** – The young addicts – searching for institutional solutions. On the example of the 24-hour Youth Addiction Treatment Center in Toruń 41
- Mateusz Frączyk, Aleksandra Zwolińska** – Toruń campaign *October – a Month Free From Addictions* as an example of good practices 46

PROBLEMS OF THE YOUTH

- Urszula Kempieńska** – Some effects of alcohol consumption by teenage girls 50
- Danuta Dramska** – The impact of advertising on the cognitive and emotional development of children and adolescents (the danger of addiction and the need for prevention) 55

OLD & NEW READINGS

- Sylvia Renosik** – Foster parenting – a kindness of someone’s heart or a social mission? 60
- Photo Report: Toruń campaign *October – a Month Free From Addictions*** 63

METHODICAL ATTACHEMENT

- Jan A. Malinowski, Katarzyna M. Wasilewska-Ostrowska** – Forms of prevention’s activity in the community center 1

Polish and English versions of abstracts are available here: www.weakapit.pl

WYCHOWANIE NA CO DZIEŃ

Nr 5-6 (272-273), 2018

AKTUALNE PROBLEMY PEDAGOGICZNE

Marcin Szulc

Psychologiczne uwarunkowania, konsekwencje i przeciwdziałanie zjawisku cyberprzemocy

Streszczenie: Oprócz niewątpliwych korzyści płynących z użytkowania mediów cyfrowych nie można przejść obojętnie obok zagrożeń jakie ze sobą niosą. Zagrożenia te przede wszystkim dotyczą nadużywania technologii cyfrowych oraz dokonywania poprzez nie aktów cyfrowej przemocy. Celem artykułu jest scharakteryzowanie zjawiska cyberprzemocy na tle tradycyjnych form rówieśniczego mobbingu, jego konsekwencji oraz omówienie wybranych problemów profilaktyki na organizowanej na poziomie rodziny i szkoły.

Słowa kluczowe: cyberprzemoc, trolling, przemoc rówieśnicza, profilaktyka cyberprzemocy

*

Mirosław Kowalski, Sławomir Kania, Katarzyna Gabała-Wdowiak, Anna Żybert

Cyberzagrożenia rozwoju dzieci i młodzieży – podszeptliwe używek i podszeptliwe śmierci

Streszczenie: W artykule zawarto opis dwóch zjawisk występujących w sieci. Pierwsze zjawisko – podszeptliwe śmierci – dotyczy zjawiska manipulacji młodych użytkowników Internetu, poszukując wsparcia i wysłuchania w sytuacjach dla nich trudnych poprzez przekonywanie ich do aktów samobójczych. Drugie zjawisko – podszeptliwe używek – dotyczy zjawiska edukacji narkotykowej poprzez narkomanów aktywnych w sieci.

Słowa kluczowe: podszeptliwe używek, podszeptliwe śmierci, zagrożenia w sieci

EDUKACJA ZDROWOTNA

Małgorzata Chmielewska, Mariusz Z. Jędrzejko

Narkotyki i alkohol a neuroprzeżywalność – wpływ narkotyków na układ nerwowy

Streszczenie: Uzależnienia są wyzwaniem dla polityki zdrowotnej i profilaktyki. Zjawisko to dotyczy już ponad 3 milionów Polaków – kluczowymi uzależnieniami w naszym kraju są: alkoholizm i nikotynizm. Szybko rośnie liczba osób uzależnionych od narkotyków i cybertechnologii. Autorzy prezentują mechanizmy uzależnień oraz wpływ narkotyków i alkoholu na neuroprzeżywalność. Analizą objęto najpopularniejsze substancje psychoaktywne w Polsce (alkohol, marihuana, amfetamina i ecstasy).

Słowa kluczowe: uzależnienie, narkotyki, NSP, młodzież

*

Alina Dworak

Edukacja zdrowotna w profilaktyce zachowań szkodliwych i ryzykownych dla zdrowia pokolenia „instant”

Streszczenie: Celem artykułu jest wskazanie na znaczenie i rolę kultury *instant* w kontekście zdrowia pokolenia przełomu XIX/XX wieku. Współczesna kultura popularna jest wyzwaniem dla edukacji zdrowotnej, której istota polega na umiejętności dokonywania wyborów sprzyjających zdrowiu. Pokoleniu przełomu XX/XXI wieku dane jest żyć w nowej, zmieniającej się rzeczywistości, zdeterminowanej dynamicznymi przemianami cywilizacyjnymi, konsumpcją i zachowaniami skutkującymi zagrożeniami dla zdrowia i społecznego funkcjonowania. Młodzież w zastanej rzeczywistości społeczno-kulturowej przyswaja promowane wzory kultury popularnej, prowadzi powstały dzięki mass mediom i możliwościom komunikacyjnym, zgodny z kulturą młodzieżową styl życia. Dynamiczność zachodzących procesów i zmian nasuwa potrzebę integracji działań wychowawczych, edukacyjnych wszystkich środowisk zorientowanych na bezpieczeństwo młodego pokolenia.

Słowa kluczowe: pokolenie, styl życia, zdrowie, edukacja zdrowotna

*

Dorota Trybusińska, Agnieszka Saracen

Spoleczno-medyczne aspekty używania i nadużywania leków dostępnych bez recepty przez osoby starsze

Streszczenie: Zjawisko używania i nadużywania leków dostępnych bez recepty przez osoby starsze jest coraz częściej zauważalne. Przyczynił się do tego rozwój przemysłu farmaceutycznego i fakt, że dostęp do leków, zwłaszcza bez recepty jest nieograniczony i według większości osób są one bezpieczne. Wszechobecna reklama „cudownych” preparatów, utrudniony kontakt z lekarzem specjalistą a także wzrost świadomości zdrowotnej seniorów dotyczący własnego zdrowia skutkuje podjęciem decyzji o samoleczeniu. Jednak spożywanie zbyt dużej ilości środków farmaceutycznych, przyjmowanie tych samych substancji pod innymi nazwami handlowymi czy też przyjmowanie ich niezgodnie z zaleceniami może doprowadzić do powikłań zdrowotnych, a ich niekontrolowane zażywanie może kończyć się uzależnieniem.

Słowa kluczowe: leki OTC, nadużywanie leków OTC, osoby starsze

*

Małgorzata Chmielewska

Psychosomatyczne i społeczne konsekwencje nadużywania leków przez młodzież

Streszczenie: Ostatnie lata przyniosły wzrost popularności leków zażywanych w celach niemedycznych przez młodzież. Odurzanie się substancjami zawartymi w lekach daje efekty podobne do działania narkotyków. Wśród leków stosowanych przez młodych ludzi jest cała gama specyfików: kupowanych bez recepty (OTC), uspokajających, odchudzających, nasennych i innych. W naturze młodego człowieka leży potrzeba eksperymentowania, ryzykowania, sprawdzania swoich możliwości i poznawania życia. O ile eksplorowanie życia

jest potrzebne, o tyle konsekwencje zachowań ryzykownych podejmowanych przez młodzież mogą być tragiczne w skutkach. Mamy tu na myśli gwałtowne reakcje od objawów zatrucia, zgonów po te ujawniające się po wielu latach, powodujące poważne, często nieodwracalne konsekwencje zdrowotne i społeczne. Bez względu na charakter zażywania leków (rekreacyjny, okazjonalny czy mający znamiona uzależnienia) powikłania psychosomatyczne i społeczne będą występowały zawsze, chociaż o różnym zasięgu i symptomach.

Artykuł stanowi próbę przedstawienia psychosomatycznych i społecznych konsekwencji nadużywania leków przez młodzież na podstawie dostępnej literatury przedmiotu oraz badań.

Słowa kluczowe: młodzież, leki, efekty uboczne, konsekwencje psychosomatyczne

ŚRODOWISKO I WYCHOWANIE

Jacek Szczepkowski

Młodzież z problemem uzależnień – w poszukiwaniu rozwiązań instytucjonalnych na przykładzie Całodobowego Młodzieżowego Oddziału Leczenia Uzależnień w Toruniu

Streszczenie: Artykuł stanowi próbę przedstawienia doświadczeń związanych z pracą z młodzieżą z problemem narkotykowym na podstawie funkcjonowania Całodobowego Młodzieżowego Oddziału Leczenia Uzależnień w Toruniu. Przyjęcie *podejścia skoncentrowanego na rozwiązaniach* oznacza zmianę paradygmatu pomagania i porzucenie perspektywy rozwiązywania problemów młodzieży oraz doświadczanych przez nich trudności. W zamian ważną staje się potrzeba budowania sukcesu klientów, tożsamego z doświadczaniem przez nich realnych możliwości alternatywnego sposobu rozumienia siebie i własnego funkcjonowania w różnych jego wymiarach. Resocjalizacja może zatem polegać na *kreowaniu warunków do lepszego rozumienia i doświadczenia siebie, także, czy przede wszystkim przez pryzmat relacji z innymi ludźmi*, co może ostatecznie prowadzić do zmiany swojego statusu z patologicznego na bardziej konstruktywny. Tak rozumianą resocjalizację opisałem jako swoisty proces *reifikacji, sygnifikacji i ekstrapolacji*. Istotą resocjalizacji instytucjonalnej można sprowadzić zatem do *kreowania kontekstu*, w którym młodzież ponownie *odzyska zdolność dokonywania wyborów życiowych*, przezwyciężając barierę niemożności, wynikającą z utrwalonych dysfunkcyjnych nawyków.

Słowa kluczowe: młodzież, problem narkotykowy, resocjalizacja oparta na potencjałach, terapia, podejście skoncentrowane na rozwiązaniach

*

Mateusz Frączyk, Aleksandra Zwolińska

Toruńska kampania „Październik – miesiąc wolny od uzależnień” jako przykład dobrych praktyk

Streszczenie: Głównym celem artykułu jest opis i analiza działań przeprowadzonych w ramach realizowanej już od 21 lat w Toruniu przez jej władze samorządowe kampanii profilaktycznej „Październik – miesiąc wolny od uzależnień”, która początkowo koncentrowała się na zagrożeniach łączących się z piciem przez młodzież alkoholu. Z upływem lat jej zakres został poszerzony o przeciwdziałanie narkomanii, a dziś obejmuje kompleksowo rozumianą profilaktykę wszelkich uzależnień stwarzających zagrożenie dla rozwoju i społecznego funkcjonowania nie tylko młodzieży, ale i innych grup wiekowych. Ponadto działania

prowadzone w ramach kampanii skierowane są do pedagogów szkolnych, animatorów osiedlowych, wychowawców, pracowników socjalnych *etc.* W artykule ukazano różnorodność inicjatyw podejmowanych w Toruniu, realizowanych niejednokrotnie przez kilka miesięcy, a które w październiku uzyskują zwieńczenie w postaci projektów edukacyjnych, happeningów, warsztatów, konkursów promujących zdrowy styl życia wolny od uzależnień. Autorzy tekstu wskazali również na ważną i charakterystyczną cechę toruńskiej kampanii – systematycznie poszerzający się krąg odbiorców oraz uwzględnianie przez jej organizatorów nowych obszarów zagrożeń. Stanowi to w połączeniu z systematycznością, długofalowością, zaangażowaniem się projektowanie i realizację programu kampanii różnorodnych podmiotów wyznacznik jej sukcesu.

Słowa kluczowe: profilaktyka, uzależnienia, promocja zdrowia, młodzież, środowisko lokalne, miasto Toruń

PROBLEMY MŁODZIEŻY

Urszula Kempieńska

Wybrane skutki spożywania alkoholu przez nastoletnie dziewczęta

Streszczenie: Badania międzynarodowe wskazują na wzrastającą liczbę nastolatków pijących alkohol. Z roku na rok obniża się też wiek inicjacji alkoholowej. Osoby niepełnoletnie piją rzadziej niż dorośli, ale jednorazowo spożywają go w większych ilościach. Obecnie wypija się na imprezie cztery lub pięć kieliszków mocnego alkoholu jeden po drugim. Teraz modna jest szybkość: szybkie samochody, szybkie upijanie się i szybki seks. Częstą konsekwencją takiego stylu życia jest wchodzenie w ryzykowne zachowania seksualne, czego następstwem jest przypadkowa i nieplanowana ciąża. Badania ukazują, że nieletnie piją także w okresie ciąży. Celem artykułu jest ukazanie przyczyn i skutków spożywania alkoholu przez nieletnie dziewczęta.

Słowa kluczowe: alkohol, przyczyny i skutki alkoholizowania się dziewcząt, ryzykowne zachowania seksualne, FAS

*

Danuta Dramska

Wpływ reklamy na rozwój poznawczy i emocjonalny dzieci i młodzieży (niebezpieczeństwo uzależnień a potrzeba profilaktyki)

Streszczenie: Uzależnienie od reklamy jest zjawiskiem społecznie niepożądanym. Natomiast potrzeba prowadzenia różnego rodzaju działań profilaktycznych jest związana nie tylko z nadzieją na zmniejszenie obszarów ryzyka uzależnienia od reklamy i zakupoholizmu, ale również szansą na podniesienie standardów nauki i upowszechnienie wiedzy służącej młodemu człowiekowi do właściwego odczytywania treści reklamowych i zachowania właściwego dystansu od ich przekazu.

Słowa kluczowe: reklama, uzależnienie, zakupoholizm, działania profilaktyczne, rozwój poznawczy, obszary ryzyka

LEKTURY STARE I NOWE

Sylwia Renosik

Rodzicielstwo zastępcze – odruch serca czy misja społeczna?

(**Recenzja:** Raław Mariola, *Zinstrumentalizowane rodzicielstwo. Rodziny zastępcze – między usługą a odruchem serca. Perspektywa socjologiczna*, Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, Toruń 2017, ISBN 978-83-63955-47-2)

WKŁADKA METODYCZNA

Jan A. Malinowski, Katarzyna M. Wasilewska-Ostrowska

Profilaktyka w świetlicy środowiskowej

Streszczenie: W artykule zaprezentowano istotę działań realizowanych przez świetlice środowiskowe będące placówkami wsparcia dziennego dzieci. Skupiają one swoją uwagę przede wszystkim na dzieciach z rodzin „problemowych”, koncentrując się w swojej pracy na zadaniach o charakterze opiekuńczym i wychowawczym, co przejawia się w zapewnieniu opieki (z reguły także posiłku) oraz udzielaniu pomocy dzieciom w nauce, a także w organizacji czasu wolnego. Ważnym zadaniem świetlic środowiskowych jest również podejmowanie działań z zakresu profilaktyki społecznej służących kształtowaniu właściwych relacji społecznych, zachowań asertywnych i prozdrowotnych. Akcentując znaczenie profilaktyki w pracy świetlicy, autorzy artykułu proponują kilka scenariuszy zajęć, które mogą wzbogacić działalność wychowawców zatrudnionych w tego typu placówkach.

Słowa kluczowe: profilaktyka społeczna, dzieci, młodzież, opieka, organizacja czasu wolnego, świetlica środowiskowa, propozycje zajęć